

Denieren, mailles en obolen in onze gewesten tijdens de 12° en 13° eeuw

Door Hendrik Van Caelenberghe

'Het grote geld' werd vertegenwoordigd door zeer kleine fraai afgewerkte muntjes die volop in het alledaagse leven circuleerden en een grote koopkracht hadden. Zo konden voor 1 denarius 10 eieren worden gekocht, de prijs van één kip was 2 denarii en een zwijn kostte er 24. Voor zover er enigszins sprake is van wisselgeld werden de denieren (waarde 2 obolen) gewoonweg in tweeën gesneden bij gebrek aan obolen, deze stukjes kan je amper zien laat staan dat er nog mee werd betaald wat bijna ongelofelijk is.

Deze kleine muntjes hebben een heel hoog zilvergehalte waarvan de oorsprong terug gaat tot Karel de Grote. Hij was het die werkelijk de Westerse denarius lanceerde via een munthervorming die hij doorvoerde omtrent eind 793. De toendertijd circulerende denarii werden vervangen door een nieuwe denarius die ongeacht zijn plaats van vervaardiging wettig betaalmiddel zou zijn in het gehele Frankische rijk. Bovendien zouden deze denarii konings naam dragen en gemaakt zijn van zuiver zilver.

Bij aanvang vertrok de Karolingische denarius met een ruwgewicht van ca 1,75 gram en een zilverinhoud van 1,7 gram wat een legering betekende met een zilvergehalte van ca 0,975 wat inderdaad voor zuiver zilver mag doorgaan. Maar deze uitstekende kwaliteit ging gauw verloren door het versnipperen van de macht onder Karel de Grote zijn opvolgers. Eerst nam het gewicht af, daarna het gehalte. Alleen de gewesten in het Noorden, met inbegrip van ons land, behielden het hoge gehalte aan zilver maar ten koste van een afname van het gewicht. Vandaar ook de kleine muntjes in Vlaanderen, Brabant, Luik, Henegouwen, Holland enz...

Nagenoeg alleen de Keulse pfenning behield enigszins het oude gewicht en hij werd daardoor een gewaardeerde handelsmunt die in de 10e en 11e eeuw verbreid in de Nederlanden voorkwam.

Hierna worden een aantal stukken tentoongesteld waaronder o.a. een Karolingische denarius, een Keulse pfenning, een aantal denieren van Brabant, Luik, Henegouwen en Holland, mailles van Vlaanderen en een obool van Halen.

Afbeeldingen niet op ware grootte

Hertogdom Brabant

denier Hendrik I (1190-1235)

Muntplaats: Antwerp

Gewicht: 0,4 gram diameter: 11 mm

vz: ruiter naar rechts **DVX**

kz: kruis

denier Hendrik III (1248-1261)

Muntplaats: Leuven

Gewicht: 0,5 gram diameter: 12 mm

vz: Brabants wapenschild **H.DV.CIS**

kz: kruis **B/A/S/T** in de kwartieren

denier Alix de Bourgogne (1261-1268)

Muntplaats: Leuven

Gewicht: 0,4 gram diameter: 11 mm

vz: leeuw rechtop klauwend naar links

kz: kruis **TIBA** in de kwartieren

denier Alix de Bourgogne (1261-1268)

Muntplaats: Antwerpen

Gewicht: 0,5 gram diameter: 11 mm

vz: Antwerpse burcht

kz: kruis met in elk kwartier een versiering

denier Alix de Bourgogne (1261-1268)

Muntplaats: Brussel

Gewicht: 0,3 gram diameter: 12 mm

vz: Brusselse brug

kz: kruis met in elk kwartier een versiering

denier Alix de Bourgogne (1261-1268)

Muntplaats: mogelijks Tienen

Gewicht: 0,5 gram diameter: 11 mm

vz: vogel kijkend naar links

kz: kruis met in de kwartieren **TINE**

denier Alix de Bourgogne (1261-1268)

Muntplaats: Halen

Gewicht: 0,6 gram diameter: 13 mm

vz: tweekoppige adelaar

kz: kruis met in elk kwartier een versiering

obool Alix de Bourgogne (1261-1268)

Muntplaats: Halen

Gewicht: 0,2 gram diameter: 8 mm

vz: tweekoppige adelaar

kz: kruis met in de kwartier **GILO** of **GEL0**

Graafschap Henegouwen

denier Johanna van Constantinopel (1205-1244)

Muntplaats: Valencijs

Gewicht: 0,5 gram diameter: 14 mm

vz: monogram van Henegouwen

kz: gevoet kruis met sikkels en bolletjes

denier Magareta van Constantinopel (1244-1280)

Muntplaats: Valencijn

gewicht: 0,5 gram diameter: 12 mm

vz: monogram van Henegouwen

kz: gevoet kruis met in de kwartieren vier sikkels

kruisje **VA.LE** kruisje **CE.NE**

Prinsbisdom Luik

denier Jean D'Aps (1229-1238)

Muntplaats: Tongeren

Gewicht: 0,8 gram diameter: 11 mm

vz: borstbeeld van de bisschop in vooraanzicht,
met staf en boek **IOHS**

kz: arend links, kop recht **EPC LEOD**

denier Hendrik III van Gelderen (1247-1274)

Muntplaats: Luik

gewicht: 0,8 gram diameter: 13 mm

vz: borstbeeld van de bisschop in vooraanzicht,
met staf en boek

Graafschap Vlaanderen

maille (1220-1253)

Muntplaats: Aalst

Gewicht: 0,4 gram diameter: 11 mm

vz: krijger naar links met banier in de rechterhand
en de linkerhand op de heup steunend

kz: lang eenvoudig kruis.

maille (1220-1259)

Muntplaats: Rijsel

Gewicht: 0,3 gram diameter: 11 mm

vz: in een dubbele parelringetje, sikkels en
sterretjes. In het midden een lelie.

kz: lang gevoet kruis **L I L A** in kwartieren

maille (1140-1180)

Muntplaats: Ieper

Gewicht: 0,3 gram diameter: 11 mm

vz: driehoek met in het midden en op de
hoeken een punt. Randschrift + **COMES**

kz: kort gevoet kruis. **I P R E**

maille (1180-1220)

Muntplaats: Ieper

Gewicht: 0,3 gram diameter: 10 mm

vz: twee elkaar kruisende driehoeken op uiteinde versierd
met ringetjes en lelies

kz: lang gevoet kruis. **I P R A**

maille Boudewijn VIII of IX (1191-1202)

Muntplaats: Gent

Gewicht: 0,3 gram diameter: 11 mm

vz: gehelmd hoofd naar links. + **B.COMES**

kz: kort gevoet kruis. + **GANT**

gehalveerde maille Boudewijn VIII of IX (1191 - 1202)

Muntplaats: Gent

Gewicht: 0,2 gram

Graafschap Holland

denier 'kopje' Floris IV of V (1222-1260)

Gewicht: 0,5 gram diameter: 13 mm

vz: parelcircl met hoofd naar rechts. **FLORENS.**

denier 'kopje' Jan I (1296-1299)

Muntplaats: Dordrecht

Gewicht: 0,5 gram diameter: 14 mm

vz: parelcircl met hoofd naar rechts.

+ **I C O M E S H O L L A D I E**

kz: lang gevoet kruis dat omschrift snijdt.

+ **M O N E T A D O R D C E**

